

DIVERTIR-SE I SER D'ESQUERRES, UNA MATEIXA COSA

Perich, intel·lectual de l'humor

Al jovent que ara puja, un acudit o una historieta gràfica ja els comença a sonar a música celestial. Pels diaris ja no és freqüent de veure passejar-se aquella raça especial dels humoristes. Els racons des dels quals s'expressaven s'han anat extingint, i avui només els vells gladiadors resisteixen al peu del canó. No fa tant de temps, el periodisme d'humor va conèixer un moment d'eclosió amb revistes com *Por Favor*, *Hermano Lobo* i d'altres, i els qui encara no ens mirem la transició com una lliçó d'història recordem l'impacte popular d'*Autopista*, que consagrà Perich com una de les muses d'esquerra real i elevà l'acudit a categoria política antifranquista.

Avui aquell fenomen no es podria repetir. Les coses ja no són com eren, i la sociologia del país no encaixa en un volum de butxaca. A més, un bon dia, els polítics, amb la mosca al nas d'un canvi que no arribava i prou contents amb el propi canvi, es van veure les orelles i van deixar l'humor en un calaix. Sembla que la malaltia ha fet taca d'oli i, d'ací a quatre dies, segons les males llengües, ser normal consistirà a ensenyar un passaport europeu de color sang de toro.

D'aquestes i altres coses l'hem feta petar amb en Perich-85, que ens recorda que no s'hi val de viure dalt de la figuera i que la història és saber entendre per què els *macutos*, les barbes i les *trenkas* que poblaven aquells bons anys no són ben bé el mateix que l'actual sarau postmodern, que hi ha modes i modes. Aquest patriarcat de l'humor té les ulleres més afilades que mai, fa servir la timidesa com un arma d'atac i ens ha rebut un capaltard al seu miniestudi de Barcelona, que és on treballa quan els paletes li envaeixen el daurat exili de Premià, a vint minuts de ciutat per autopista, més dos magnífics gossos. Ja no suporta les entrevistes, sobretot per a la ràdio, i fa poc acaba de tastar el punt agre dolç dels platós televisius. De tota manera, es confessa cada dia més avorrit de la política amb minúscules.

—*Des del principi, vas ser una mena de propagandista oficial de l'oposició. Els teus acudits deien molt més*

Du molts anys entenent d'una manera ben personal i crítica com funciona això de fer riure amb un dibuix. Jaume Perich coneix bé un ofici que, amb el temps, s'ha fet un poc difícil.

Ramon Lladó

LOMÈNEZ LMBERT

i més bo que qualsevol comunicat o programa polític.

—Aleshores, l'humor jugava un paper que no és que no hi corresponia, però que anava molt més enllà del seu paper natural, probablement perquè és un llenguatge ambigu, i resultava més fàcil esquivar la censura. Òbviament, és menys costós de fer un acudit que un film o una novel·la. Si, un film, te'l prohibeixen, costa molt de presentar-ne un altre; en canvi, un acudit, sortosament, no dona tanta feina. La gent trobava que l'humor li deia coses que no trobava enlloc. De vegades, entenia més del que havíem volgut expressar, però era natural. Fou el moment de la sortida d'*Autopista*, que va tenir el mèrit de ser al lloc adequat, en el moment oportú. Crec que se'n van tirar 500.000 exemplars, xifra inimaginable. Tenia un altre avantatge, el baix preu, 80 o 90 pessetes, cosa que després els directors no han sabut veure.

La gent el portava sota el braç, en comptes del regal de rigor quan et conviden a sopar. D'aquesta manera, el llibre corria de mans en mans. Ara l'editor em fa sortir els llibres a 800 o 900 pessetes, i ja és una altra cosa. Crec que un llibre d'humor, amb el nivell de vida actual, no hauria de costar més de 200 pessetes. No hi ha bons editors en aquest país. No saben promoure i, quan els en surt una de bé, és ben bé per xamba.

—*L'humor va de baixa. ¿Com expliqués aquesta davallada?*

—A la premsa, encara, déu n'hi do. El que manca són revistes. Cal tenir en compte que la majoria dels nous dibuixants i humoristes es dediquen en massa al camp del còmic. A les poques revistes que queden, per exemple *El Jueves*, no es presenta ningú per oferir humor. Quan vull fer vacances a *El Periódico*, no hi ha manera que em trobin un substitut. De tota manera, fer un acudit diari és una feina molt dura. Que ningú no pensi, però, que els veterans formen una mena de clan o coses així, per barrar el pas als joves. Sense anar més lluny, ¿quants humoristes teniu a EL TEMPS? Probablement ningú no s'ha oferit, ni a *El Món*, ni a d'altres.

Avui, l'humor ha canviat perquè el país també ho ha fet. Ja hauríem volgut l'any 71 tenir les llibertats democràtiques o burgeses, digueu-ne com vulgueu, que vèiem quan anàvem a l'estranger: poder veure totes les pel·lícules que et vinguin de gust, comprar un llibre com la cosa més natural o que els diaris poguessin dir-ho quasi tot. Tot això ho tenim. Ara, la situació política ja són figures d'un altre paner. Pel que fa a l'humor, el problema amb què ens trobem és que ara t'etiqueten molt més. Abans, hi havia els bons i els dolents, els franquistes i els antifranquistes. Ara, segons el que facis, ets comunista, socialista o nacionalista. Si em fico amb en Pujol, em titllen de socialista, i a l'inrevés. Jo tinc opinions d'esquerra, diguem-ne, tradicional, però no estic amb ningú i mai no he tingut carnet de cap color. I em fico amb tots. Cada dia rebo trucades dels qui es queixen que avui els ha tocat rebre, siguin quins siguin. Per això, el públic s'ha anat perdent. Quan es torni a recuperar l'esperit crític i es perdi el partidisme, es podrà acceptar una revista d'humor plural, uns espais de televisió, etc. Ara per ara, tot això no hi és.

—*El teu humor és una barreja entre el llenguatge del poble i el de la classe política. Amb les censures les al·lusions s'havien de dissimular molt. ¿Us devien fer anar de corcoll?*

—Deia que fèiem un humor polític, però per a mi no era tant polític pròpiament, sinó polititzat. L'humor polític consisteix a comentar el que passa en tal ministeri, i això no es podia fer. Un ministre o les Corts eren intocables. En canvi, la politització venia de considerar, per exemple, la moda des d'un punt de vista d'esquerres. Tocàvem el cine, els balls, el teatre, la cultura. I com que generalment no s'adonaven del que deies, ens deixaven força tranquils. El diari *Solidaridad Nacional*, que es on jo vaig començar, era ca la Quica. Més tard, les tisoires i les tancades ens van estovar de valent, sobretot a l'època de *Por Favor*, amb la qual cosa aconseguien d'arruïnar el propietari de la revista.

—*Dius que no us podíeu ficar amb un ministeri. Ara hi ha institucions i*

figures que tampoc no es poden tocar. Per un acudit sobre el rei us poden processar.

—Jo no he tocat massa la caricatura política, perquè em sembla un recurs massa fàcil. Sense imposicions de ningú, en un moment donat, vam decidir respectar tàcitament l'últim

pa fa el ridícul, ja em tindreu a sobre. En aquest moment hi ha altres censures molt fortes i de les quals no es parla, per exemple la del president Pujol. Tots els dibuixos que envio al diari sobre aquest senyor es perden sistemàticament. ¿Que no va sortir? Es va perdre, és el que et contesten. I

«No hi ha bons editors en aquest país. Si els en surt una bé, és per xamba».

filet que ens aguantava de tornar enrere. Era el pacte implícit de no tocar la figura del rei. De fet, cal dir que aquest senyor no ha donat ocasions de fer-ho. Les seves actuacions molt directes han estat bastant bé, no ha fet el ridícul, ni tampoc cap bestiesa, com molts altres. És una figura discreta, que ha facilitat la transició. No sóc monàrquic i aquesta és una discussió caduca, però resulta que a Suècia funciona molt bé i a Xile, que és una república, ja sabem com els ha anat. Hi ha altres estaments més perillosos i amb els quals no ens atrevim per por, per exemple l'exèrcit. Amb l'església, una mica més i amb prou feines, perquè en aquests moments tinc tres companys processats i un d'ells condemnat per injúries, José Luis Martín. La condemna no és greu, tres mesos, però si li n'arriba una altra, se'n va de cap a la presó i amb antecedents per injúries a la religió catòlica. A mi, la religió catòlica m'ha estat injuriant des que vaig néixer. Sóc anticlerical del dinou, perquè em van educar els capellans i sé quin pa s'hi dona.

Jo em fico sistemàticament amb la religió, però s'ha de fer sense ferir els sentiments dels creients. Però si el pa-

no parlem ja de televisió. No crec que atacar aquest senyor sigui atacar Catalunya, perquè el secretari general d'un partit no és Catalunya.

—*Tinc entès que vols canviar el «quinto» canal pel tercer. La teva barba és molt més televisiva que altres i sabem que no has refusat pas l'oferta de la TV catalana. Explica'ns una mica de què anirà i quan et podrem veure.*

—M'estimo més no comentar-ho gaire, perquè encara no està signat. Si tot va bé, es començarà a emetre d'ací a un mes o dos. L'humor a la televisió és molt difícil, perquè arriba a molta gent i tothom es creu amb dret a opinar i, cosa pitjor, a insultar. La Carmen Maura, la insultaven pel carrer quan feia el seu programa. A qui no agradi, que canviï de canal, però no tinc gaire ganes que m'insultin. Passa el mateix a nivell dels dirigents de televisió. Tot plegat cansa molt i no crec que m'hi quedi massa temps. Amb tot, una experiència amb el mitjà resulta interessant.

—*A la televisió l'humor sempre volta entorn dels mateixos personatges. Polítics, intel·lectuals lligats amb el poder, actors, gent de la mateixa televisió, etc.*

—Perquè ridiculitzar el poder sempre resulta fàcil i agraït. El que presento vol fugir d'aquest esquema. Es tracta de posar en joc un humor popular de situacions, sense cap relació amb la política. He mirat d'explotar el cantó divertit i absurd de les coses. Jo, que sempre he fet un humor intel·lectual i polititzat, ara em trobo amb un producte que entusiasma els meus nens que tenen 10 anys. I tot perquè no faig conya entorn del Felipe, el

consta que aquest sistema no s'aplicarà aquí.

—*En els teus acudits a la premsa no tractes en absolut la temàtica de les modes i tota la martingala post-moderna. En això has canviat.*

—No crec que duri gaire, i per això no m'interessa. A la meua edat, m'he convençut que les modes no tenen cap consistència. Només treballa amb el que crec que val la pena. A Madrid ja comencen a dir ells matei-

excel·lent humor. Sovint, em demanen si em passo el dia rient, i contesto que no i tampoc no crec en allò que els humoristes són gent seriosa. Recordo aquell adagi que diu «L'humor és veure el cantó ximple de les coses i el cantó seriós de les bestieses». És la millor definició que conec.

Ara, una cosa és certa: la gent no entén gaire el sentit de l'humor. Entén la gràcia o l'acudit, però no pas els comentaris humorístics; i quan els entenen solen empenyar-se. Per a mi, la cosa més divertida del món és una reunió amb companys de professió. Nosaltres apliquem l'humor a la nostra vida.

—*Sempre t'has fet més aviat amb l'esquerra alliberada i epicúrea, malgrat la teua imatge física de progrés militant. ¿Avui que aquest discurs ja no es porta, consideres que anar de llibertí ja no és un privilegi de nen de papà?*

—No té res a veure una cosa amb l'altra. Jo he treballat d'ençà dels catorze anys i en aquella esquerra, diguem-ne divertida, hi havia de tot, els qui eren fills de papà i els qui no ho eren. S'ha de tenir en compte que sortíem d'un món molt rígid i tronadet. Però això mai no ha estat renyit amb la ideologia. Divertir-se i ser d'esquerres és la mateixa cosa.

—*Ja no et conviden als suquets de peix de'n Pere Portabella. ¿Tan interessants eren que tothom hi vol anar?*

—Els primers suquets, quan jo hi anava, eren una reunió d'amics. Hi havia el Guti o el Benet i algun altre polític, però tot plegat no tenia transcendència. Quan va començar a tenir-ne, vaig dir que passava i als darrers anys ja no m'han convidat. Amb en Pere Portabella, no hi tinc una amistat massa profunda, però ens relacionem molt cordialment.

—*A més del programa de TV3, ¿què més tens entre mans?*

—A mi, el que més pessigolles em fa en aquest moment es dirigir una revista d'humor. Ja fa temps que vaig darrere aquest projecte. Hauria de ser una cosa molt oberta, que aplegués tots els humoristes. He calculat que amb deu milions, que és el que val un pis a Barcelona, n'hi hauria prou per a posar-la en marxa. Encara no tinc cap resposta positiva i, si fos per mi, jo mateix els posaria. En aquest moments, però, si et presentes amb una idea sota el braç, qualsevol, els qui tenen diners, ni que siguin d'esquerra, no es volen gratar les butxaques. Però és que ja hi tornem a ser amb la política. □

DOVENECHUBERT

«En aquest moment hi ha censures molt fortes, de les quals no parla ningú».

Pujol o el Fraga, sinó una cosa visual, un humor blanc.

—*Perich ens va etzibar la primera televisió privada del país —el quinto canal— quan, d'això, ni se'n parlava i tothom era partidari de la pública. ¿Tu també has canviat de parer?*

—Tinc molts dubtes sobre la TV privada. D'una banda, hi estic d'acord, però com que és un mitjà molt car, em fa por que, una vegada repartit el pastís, que és escàs, com va dir en Calviño, no en quedi per a ningú, o que per aconseguir més audiència baixin molt els nivells de qualitat i acabem amb cinc canals de l'estil *Hola*, *La Revista* o *Diez Minutos*.

No es tracta de fer paternalisme i pretendre que el públic es formi a través de la televisió, però el que no engresca ningú, i em fa una mica de pànic, és que veure més emissores només serveix per tenir a l'abast més abundància de ximpleries. El sistema italià, que jo conec, produeix una programació literalment espantosa, que ens torna a l'estètica del concurs i el disc dedicat. Per sort, em

xos que això de la movida era una parida.

—*¿Però, a la teua època, allò de la «gauche divine» no era una mica de mateix?*

—No, no era el mateix.

—*¿Creus que vivim una època de mala llet generalitzada?*

—S'ha de tenir mala llet, però utilitzar l'humor per expressar-se; altrament, es tracta només de la *pataleta*, cosa molt trista. És molt significatiu que les dones no facin humor, ni ara ni abans. I això enlloc del món. És una qüestió que no poden contestar les feministes militants. Al país, als darrers anys, que hagi fet humor gràfic només conec la Núria Pompeia, i no es prodiga gaire. A França tenen la Claire Bretecher, gran humorista. Ni a Itàlia, ni a Anglaterra ni als Estats Units, no tinc notícia de cap dona que ho faci. És un d'aquells misteris, perquè no crec que les dones no tinguin sentit de l'humor, i es tracta d'una professió de fàcil accés, només cal una quartilla i un bolígraf. Jo sóc una persona bastant malhumorada. Es pot estar de mal humor tenint un